

**Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського**

**Факультет фізичної терапії та ерготерапії
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії**

МАЗЕПА М. А.

ЛЕКЦІЯ № 2

**ЕТАПИ ЕРГОТЕРАПЕВТИЧНОГО ВТРУЧАННЯ. ІНСТРУМЕНТИ
ЕРГОТЕРАПІЇ**

з навчальної дисципліни
«ЕРГОТЕРАПІЯ»

План лекції

1. Вступ.
2. Етапи ерготерапевтичного втручання.
3. Умови успішного ерготерапевтичного втручання.

Тривалість лекції – 4 академічні години.

Ерготерапія

Ерготерапія - це особлива міждисциплінарна спеціальність, метою якої є допомога людям з різними фізичними або психічними порушеннями в досягненні максимальної незалежності від оточуючих в своєму повсякденному житті. Дана галузь наукових знань існує на протязі вже більше ніж 100 років, однак особливо активний розвиток Ерготерапія отримала після закінчення Другої світової війни. Саме тоді навчання даної професії стало популярним, оскільки в суспільстві виникла проблема масової інвалідизації. Багатьом людям в той час були потрібні допомога і реабілітація. Незважаючи на те що полевоєнне час давно залишилося позаду, навчання ерготерапії як і раніше залишається актуальним. Пояснюється це тим, що на сьогоднішній день багато людей мають вроджені фізичні та психічні порушення, що перешкоджають їх нормальній життєдіяльності. Також в даному виді терапії потребують пацієнти,

які страждають на онкологічні захворювання, ВІЛ-інфекцією, наркоманією. Таким чином, затребуваність даної спеціальності очевидна.

Реалізація методу ерготерапії щодо дітей з важкими і (або) множинними порушеннями психофізичного розвитку Термін «Ерготерапія» (від грец. Ergon - робити, діяти, працювати і therapeutein - лікувати, доглядати, супроводжувати) в нашій практиці ще мало знайомий. Багато людей сприймають слово «терапія» дуже вузько, тільки як лікування за допомогою медикаментозних засобів, заперечуючи психолого-педагогічний зміст цього поняття.

Мета ерготерапії - відновлення і подальше поліпшення відсутніх або втрачених функцій у людей з особливостями психофізичного розвитку в такий спосіб, щоб вони змогли досягти максимально високого рівня незалежності і самостійності на соціально-побутовому і професійному рівнях.

Філософія ерготерапії - цілеспрямована, має для людини зміст діяльність, яка допомагає поліпшити його функціональні можливості: рухові, емоційні, когнітивні і психічні. Метод ерготерапії полягає в специфічному виконанні відібраних видів діяльності, відповідних технік і прийомів для того, щоб повторно досягти, поліпшити і / або підтримати (зберегти) особисту компетенцію дій людей з особливостями психофізичного розвитку в повсякденному житті і роботі.

Метод ерготерапії ґрунтується на досягненнях медичної, психолого-педагогічної та соціальної наук і рекомендується людям будь-якого віку, які страждають руховими, сенсомоторних розладами, порушеннями сприйняття і / або психосоціальними недоліками.

Етапи ерготерапевтичного втручання.

1. Діагностика, яка складається з збору анамнезу і проведення ерготерапевтичних обстежень. Особливістю цього етапу є аналіз не тільки ступеня пошкодження органів або систем, а й вивчення впливу фізичних обмежень і / або психічних порушень на життєдіяльність людей, на рівень їх функціональних можливостей.

2. Визначення цілей і завдань ерготерапевтичного втручання. Мета ерготерапії залежить від тяжкості вихідних фізичних і / або психічних порушень: для одних вона може полягати в досягненні повного відновлення порушених функцій і повною ресоціалізації (повернення до навчання, праці, відновлення колишнього положення в соціальній макро- і мікросередовищі), для інших - у виробленні компенсаторних механізмів діяльності організму для забезпечення максимально можливої незалежності і поліпшення якості життя. Вибір і постановка мети здійснюються спільно фахівцями і людиною з обмеженням життєдіяльності.

3. Складання програми ерготерапевтичного втручання, при цьому враховуються вміння, навички, інтереси і здібності індивіда, його вік, стать і соціальні ролі. На цьому етапі відбувається вибір видів діяльності, методик, технік і прийомів, необхідних для досягнення мети, визначається допоміжне обладнання, а також можливість підключення сім'ї до ерготерапевтичного процесу.

4. Проведення ерготерапевтичних заходів, які спрямовані на те, щоб забезпечувати людей з особливостями психофізичного розвитку необхідними умовами для виконання діяльності, що задовольняє їх запити і вимоги і відповідає їхнім здібностям витримувати певне навантаження.

5. Оцінка ефективності проведеного ерготерапевтичного втручання і при необхідності внесення коректив до плану.

Діяльність в ерготерапії підрозділяється на повсякденну активність (особиста гігієна, прийом їжі, одягання, функціональне спілкування, мобільність, задоволення сексуальних потреб і т.д.), роботу або продуктивну діяльність (домашні обов'язки, отримання освіти, оплачувана або волонтерська робота), дозвілля (гра, хобі, відпочинок).

Залежно від цілей і завдань ерготерапевтичного впливу підбираються види діяльності та методи.

До найбільш часто використовуваних ерготерапевтичних методів належать сенсорна інтеграція, Бобат-терапія, когнітивно-терпевтичні вправи по Перфетто, метод ФРОСТИГ, метод Джонстоун, метод Аффолтера і ін.

В процесі ерготерапевтичного втручання у людей з обмеженням життєдіяльності засобами самостійного виконання дій поліпшуються і / або відновлюються функціональні можливості (рухові, емоційні, когнітивні і психічні). При виникненні труднощів ерготерапевт (фахівець, який використовує метод ерготерапії) надає підтримку, допомагає знайти вихід з кожної конкретної ситуації. У разі неможливості розвитку або відновлення втрачених здібностей підбираються допоміжні, адаптаційні та технічні засоби, якими навчають користуватися людей з особливостями психофізичного розвитку. Прикладами таких допоміжних засобів можуть служити: рукоятка-брелок, який дозволяє повертати ключ у замку, включати і вимикати перемикачі, повертати водопровідний кран; подовжувач руки, що допомагає брати вилучені предмети і речі (конверти, ключі, ножиці, гвинти); помічник для застібання; обмежувач для тарілки; вилка і ложка з потовщеною ручкою і т.д.

Умови успішного ерготерапевтичного втручання.

1. Цілеспрямований характер ерготерапевтичного процесу. Формування соціально-побутових і професійних знань і умінь у людей з особливостями психофізичного розвитку має являти собою не певні епізодичні заходи, а цілеспрямовану систему роботи. Спочатку її мета - повноцінне сприйняття людиною необхідних відомостей, правильне формування дій, прийомів, операцій, потім - різноманітне їх закріплення і регулярне застосування на практиці.

2. Особистісно-орієнтований підхід до надання ерготерапевтичної допомоги. Метод ерготерапії передбачає партнерство, яке уповноважує людей з особливостями психофізичного розвитку брати участь у функціональному прояві своїх діяльних ролей в різноманітній зовнішньому середовищі. При виборі видів діяльності, методів, технік і прийомів, а також їх варіантів застосування (легшого або ускладненого) необхідно враховувати соціально-побутової та професійний досвід кожної людини, індивідуальні особливості та

можливості. Відбір методів повинен бути обґрунтованим і здійснюватися не тільки з урахуванням завдань чергового етапу ерготерапевтичної допомоги, а й відповідно запитам і потребам людини з обмеженнями життєдіяльності.

3. Активна діяльність людини в процесі сприйняття і засвоєння матеріалу. Активність людей з особливостями психофізичного розвитку на заняттях передбачає обстеження предметів, що вивчаються, здійснюване на полісенсорній основі, оперування предметами, картинками, участь в різних іграх (дидактичних, сюжетно-рольових, режисерських), виконання різноманітних вправ, практичних робіт (малювання, ліплення, конструювання та т.д.). Тільки через активну діяльність людини можна досягти його максимальному ступені вміння в тій чи іншій області життєдіяльності. Причому ерготерапевтичні зусилля і не повинні бути спрямовані на отримання однакових результатів у всіх людей з фізичними і / або психічними обмеженнями.

4. Позитивна мотивація діяльності. Її можна досягти формуванням ставлення до діяльності як важливої частини життя, особистісно значущої для людини (його здоров'я, зовнішнього вигляду, настрою, ставлення до неї оточуючих) і, отже, необхідної для виконання. Ставлення до діяльності багато в чому залежить від того, чи досягає індивідуум успіху, чи відчуває він себе «вмілим». Тому знання і вміння що формуються у людини повинні бути їй доступні, перебувати в зоні найближчого розвитку.

5. Максимальна наочність ерготерапевтичних занять. Використання різних засобів наочності (натуральні предмети, зображення, фотографії, схеми, карти-плани, муляжі, іграшки та ін.) В поєднанні зі спостереженнями за реальними об'єктами, життєвими ситуаціями дозволять сформуванню широке коло уявлень про навколишній світ.

6. Взаємодія фахівця з родичами пацієнта. Ця взаємодія направлено на забезпечення відстроченого в часі повторення пройденого на заняттях матеріалу, розширення і збагачення досвіду, формування вміння застосовувати отримані знання в новій ситуації.

Таким чином, метод ерготерапії базується на ідеї про те, що люди з особливостями психофізичного розвитку, виконуючи пов'язані з буднями і трудовими навичками вправи, шляхом активних занять набувають, відновлюють або вдосконалюють уміння і навички, що дозволяють їм жити повноцінним життям. У ерготерапії мова не йде про механічне відновлення всіх функцій, а про те, щоб залучити людини в активну діяльність, що відповідає завданням задоволення його інтересів (побутових, професійних, громадських, особистісних), а також допомогти йому протидіяти залежності і ізоляції від зовнішнього світу.

Рекомендована література:

1. Антонова Л.В., Клочкова Е.В. Физическая терапия и эрготерапия // Адаптивная физическая культура в работе с детьми, имеющими нарушения опорно-двигательного аппарата (при заболевании детским церебральным параличом). Методическое пособие». Под редакцией А.А.Потапчук. СПб, СПбГАФК им. П.Ф.Лесгафта, 2003.

2. Багрій І.П. Заняттєва терапія як вид професійної діяльності. Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2014. - №1. – С. 158-166.
3. Багрій І.П. Теоретичне осмислення поняття «занятості» у заняттєвій терапії //Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогіки та психології: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м.Львів, 14-15 червня 2013 року) – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2013. – С. 109-112.
4. Рівень травматизму та потреби і фізичній терапії серед учасників АТО / Ольга Бас, Соломі Копитко // Актуальні проблеми фізичного виховання та методики спортивного тренування. 2018. – № 3(7). – С. 10-16.
5. Копитко С. Оцінювання потреб та рівня надання реабілітаційних послуг військовослужбовцям (за результатами анкетування) / Соломія Копитко, Ольга Бас // День студентської науки: зб. матеріалів щоріч. студент. наук. конф. – Львів : ЛДУФК, 2018. – С. 120–122.
6. Мазепа М. А. Использование принципов доказательной медицины в практике физической терапии и эрготерапии // Здоровье для всех : материалы VII Междунар. науч.-практ. конф. – Пинск : ПолесГУ, 2017. – С. 147–152.
7. Мазепа М. Проблеми і перспективи використання методів фізичної терапії та ерготерапії в ревматології / Марія Мазепа, Ольга Купріненко // Фізична активність і якість життя людини : зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. - Луцьк, 2018. - С. 64.
8. Мазепа М. Сучасна парадигма ерготерапії / Марія Мазепа // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. - 2017. - Вип. 25/26. - С. 174-180.
9. Медико-біологічні основи фізичної терапії, ерготерапії ("Нормальна анатомія " та "Нормальна фізіологія") : навч. посіб. / Мирослава Гриньків, Тетяна Куцериб, Станіслав Крась, Софія Маєвська, Федір Музика. – Львів : ЛДУФК, 2019. – 146 с.
10. Международная классификация функционирования, ограниченный жизнедеятельности и здоровья (МКФ) Полная финальная версия. <http://www3.who.int/icf/icftemplate.cfm>
- 11.Методические рекомендации по проведению практических занятий по дисциплине «Эрготерапевтические средства»: / Е.Е. Лебедь-Великанова – Пинск: ПолесГУ, 2014. – 32с.
- 12.Швесткова О., Свєцена К. Ерготерапія Підручник для студентів бакалаврського напрямку підготовки «Ерготерапія» на 1-у медичному факультеті Карлового університету.
- 13.Фізична реабілітація : анот. бібліогр. покажч. / Ірина Свістельник. – Київ : Кондор, 2012. – 1162 с.